

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

УДК 378.4 (477)
JEL: Q12, M21, M53

Олександр Сумець

*Національний фармацевтичний університет
Україна*

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Мета. Метою статті є оцінка ефективності системи менеджменту аграрного закладу освіти на основі використання економічних показників його діяльності.

Методологія / методика / підхід. Теоретичною і методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, концептуальні положення й результати досліджень вітчизняних і закордонних науковців за проблематикою оцінки ефективності менеджменту суб'єктів господарювання. Дослідження здійснено з використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів: абстрактно-логічного – для теоретичних узагальнень результатів наукового пошуку та формулювання висновків; економіко-статистичного – для визначення динаміки зміни основних оцінних показників господарювання підприємства; індуктивно-дедуктивного – для формування системи показників оцінки ефективності менеджменту підприємства; аналізу та синтезу – для виявлення впливу системи менеджменту на економічну ефективність функціонування підприємств; монографічного – для поглиблення розуміння поняття «ефективність менеджменту». Інформаційну базу дослідження становили статистична та фінансова звітність Липківатівського аграрного коледжу.

Результати. У статті вказані об'єктивні чинники скорочення закладів освіти в Україні та наведено стислий огляд точок зору науковців щодо розуміння поняття «ефективність менеджменту». Виконано аналіз господарської діяльності навчально-практичного центру «Липківатівський аграрний коледж». Обґрунтовано пріоритетні напрями стратегії розвитку коледжу. Виконано оцінку ефективності системи менеджменту на основі використання економічних показників діяльності закладу освіти.

Оригінальність / наукова новизна. У статті представлено результати дослідження, які економічно обґрунтовують пріоритети стратегії розвитку навчально-практичного центру «Липківатівський аграрний коледж». Запропоновано підхід до оцінки ефективності системи менеджменту закладу освіти з використанням економічних показників його діяльності.

Практична цінність / значущість. Результати проведеного дослідження можуть використовуватися під час розробки стратегічного плану розвитку закладу освіти й оцінки ефективності його системи менеджменту.

Ключові слова: заклад освіти, система менеджменту, економічна оцінка, діяльність, економічні показники, пріоритети розвитку.

Alexander Sumets

*National University of Pharmacy
Ukraine*

ECONOMIC EVALUATION OF MANAGEMENT SYSTEM EFFECTIVENESS AT THE AGRARIAN EDUCATIONAL INSTITUTION

Purpose. The purpose of the article is to evaluate the effectiveness of management system at the agricultural educational institution based on the economic indicators of its activities.

Methodology / approach. The theoretical and methodological basis of the research is a method of dialectical cognition, as well as conceptual provisions and the results of the researches of domestic and foreign scientists on the management effectiveness of business entities. The study was carried out built on the scientific general and specific methods such as abstract-logical for theoretical generalization of the scientific researches and making the conclusions, economic and statistical to determine the dynamics of changes in the relevant indicators of the enterprise, inductive-deductive for developing the system of indicators for evaluating the effectiveness of enterprise management, analysis and synthesis to identify the influence of management system on the economic effectiveness of the enterprise, and monographic to deepen the understanding of the concept of «management effectiveness». The information bases of the study were statistical and financial statements of the Lipkovatovskiy Agrarian College.

Results. The article highlights the objective reasons for the reduction of educational institutions in Ukraine and provides a brief overview of the scientists' opinions on the concept of «management effectiveness». The economic analysis of educational and practical center «Lipkovatovskiy Agrarian College» is carried out. The perspectives on the college's strategy development are substantiated. The evaluation of management system effectiveness based on the economic indicators of the educational institution is conducted.

Originality / scientific novelty. The article presents the results of the study, which economically justify the perspectives on the strategy development of educational and practical center «Lipkovatovskiy Agrarian College». The approach to the evaluation of management system effectiveness at the educational institution based on the economic indicators of its activity is proposed.

Practical value / significance. The results of the study could be used for developing a strategic plan for the development of an educational institution and evaluation the effectiveness of its management system.

Key words: educational institution, management system, economic evaluation, activity, economic indicators, perspectives.

Александр Сумец

*Национальный фармацевтический университет
Украина*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА АГРАРНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Цель. Целью статьи является оценка эффективности системы менеджмента аграрного заведения образования на основе использования экономических показателей его деятельности.

Методология / методика / подход. Теоретической и методологической основой исследования является диалектический метод познания, концептуальные положения и результаты исследований отечественных и зарубежных ученых по проблематике оценки эффективности менеджмента субъектов хозяйствования. Исследование осуществлено с

использованием современных общенаучных и специальных методов: абстрактно-логического – для теоретических обобщений результатов научного поиска и формулирования выводов; экономико-статистического – для определения динамики изменения основных оценочных показателей хозяйствования предприятия; индуктивно-дедуктивного – для формирования системы показателей оценки эффективности менеджмента субъекта хозяйствования; анализа и синтеза – для выявления влияния системы менеджмента на экономическую эффективность функционирования предприятия; монографического – для углубления понимания понятия «эффективность менеджмента». Информационную базу исследования составили статистическая и финансовая отчетность Липковатовского аграрного колледжа.

Результаты. В статье указаны объективные причины сокращения учебных заведений в Украине и приведен краткий обзор точек зрения ученых относительно понимания понятия «эффективность менеджмента». Выполнен анализ хозяйственной деятельности учебно-практического центра «Липковатовский аграрный колледж». Обоснованы приоритетные направления стратегии развития колледжа. Выполнена оценка эффективности системы менеджмента на основе использования экономических показателей деятельности заведения образования.

Оригинальность / научная новизна. В статье представлены результаты исследования, которые экономически обосновывают приоритеты стратегии развития учебно-практического центра «Липковатовский аграрный колледж». Предложен подход к оценке эффективности системы менеджмента заведения образования с использованием экономических показателей его деятельности.

Практическая ценность / значимость. Результаты проведенного исследования могут использоваться при разработке стратегического плана развития заведения образования и оценке эффективности его системы менеджмента.

Ключевые слова: заведение образования, система менеджмента, экономическая оценка, деятельность, экономические показатели, приоритеты развития.

Постановка проблеми. На цей момент часу в Україні чисельність закладів освіти починає поступово зменшуватись. Основними чинниками такої ситуації перш за все слід вважати: 1) скорочення фінансування діяльності закладів освіти з боку держави, 2) зменшення випускників шкіл, 3) досить привабливі для абітурієнтів пропозиції щодо навчання, що наразі пропонують заклади освіти іноземних держав, 4) падіння престижу вищої освіти в Україні [1–3].

Ці проблеми відчують як заклади вищої освіти, так і заклади освіти нижчого рівня – коледжі, професійно-технічні училища. Особливо важко нині приходится тим закладам, які готують фахівців для аграрної сфери. Поряд із незадовільним фінансуванням такий фактор як істотне скорочення випускників сільських шкіл також справляє негативний вплив на функціонування вище вказаних закладів освіти. Тому на цей момент часу переважна чисельність закладів освіти в Україні стурбована вирішенням питання пошуку шляхів до виживання за рахунок розвитку господарської діяльності та ефективного менеджменту. Ці проблемні моменти є актуальними в аспекті найскорішого вирішення фактично для всіх вітчизняних закладів освіти і, зокрема тих, які готують фахівців для аграрного сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес реформування системи освіти породжує суттєві труднощі для вітчизняних вишів і вимагає, насамперед,

поліпшення менеджменту їхньої діяльності та вибору пріоритетів дальшого розвитку. Відтепер керівництву вишів треба визнати, що ефективний менеджмент на етапі реформ є визначальним для формування стратегічної конкурентоспроможності на визначених сегментах ринку. Тому питання оцінки ефективності менеджменту закладу вищої освіти залишається на цей момент часу остаточно не вирішеним і потребує дальшого предметного дослідження.

Нині теорія ефективності, як наука, перебуває в стадії становлення. Збільшувана популярність категорії «ефективність менеджменту» привела до її поширення на інші сфери діяльності, а також до поглиблення її змісту в економічному й кількісному аспектах. Водночас зросла кількість розбіжностей у розумінні науковцями й практиками ефективності менеджменту як критерію оцінки діяльності суб'єктів господарювання і, зокрема їхніх систем менеджменту [4–10; 11–13]. Із цього приводу О. В. Степанов справедливо зауважує, що «кожен автор під терміном розуміє щось своє, що визначається багажем його знань і словниковим запасом» [14, с. 84]. А тому в сучасній літературі важко знайти аргументоване пояснення дефініції «ефективність менеджменту». Однак чисельна кількість науковців усе ж долучається до процесу активної дискусії щодо пояснення того, що треба розуміти під ефективністю менеджменту сучасного підприємства. Так, Ю. В. Дьоміна дотримується погляду, що ефективність менеджменту – це результативність функціонування системи й процесу управління як взаємодії керованої та керуючої систем, тобто інтегрований результат взаємодії компонентів управління [15]. М. С. Мотишин і С. В. Князева дефініцію «ефективність менеджменту» пропонують розглядати у двох аспектах: як характеристику досягнення результатів і як характеристику внутрішньої діяльності системи управління, яка відображає відношення між її «виходами» та «входами» [5]. Проте все ж цей погляд не можна вважати безперечним. Своєю чергою, Дж. К. Лафта вказує, що ефективність управління являє собою проблему, яка має чисельну кількість аспектів, а саме: вона може бути визначена за ступенем досяжності поставлених організацією цілей, за кінцевими результатами її діяльності, за якістю й обґрунтованістю планування, за ефективністю використання капітальних вкладень тощо [16]. Дослідник дотримується того погляду, що ефективність менеджменту – це сукупний економічний ефект від прийнятих системою управлінських рішень.

З огляду на аналіз наукових публікацій вітчизняних і закордонних учених [5–10; 15–25] за означеною проблематикою та відповідно до думки дослідників [4], проблема ефективності менеджменту є складовою частиною економіки управління, яка включає розгляд: управлінського потенціалу, тобто сукупності усіх ресурсів, якими володіє і які використовує система управління; витрат на управління, які визначаються змістом, організацією, технологією й обсягом робіт щодо реалізації відповідних функцій управління; характеру управління працею; ефективності управління, тобто ефективності дій людей у процесі діяльності організації та реалізації інтересів у досягненні обраних цілей.

Отже, ефективність менеджменту можна вважати одним із основних показників удосконалення системи менеджменту підприємства в цілому. Проте її оцінка є доволі складним завданням. Для його рішення дослідники пропонують чисельну кількість критеріїв і методів, які враховують різні фактори, що впливають на ефективність. Більшість науковців схиляється до думки, що найбільш важливими показниками під час оцінки ефективності менеджменту є прибуток і рентабельність, які в достатній мірі характеризують кінцеві результати діяльності підприємства, а значить й ефективність управління.

Своєю чергою, автор роботи [18] вказує, що під час оцінки ефективності управління необхідне комплексне використання всієї системи узагальнюючих і часткових показників. Дослідник констатує, що ефективність управлінської діяльності стосовно до об'єкта управління може характеризуватися кількісними (економічний ефект) і якісними показниками (соціальна ефективність).

М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі дотримуються тієї точки зору, що ефект управління складається із трьох складників: економічний ефект (вид ефекту, що має безпосередню економічну вартісну форму, тобто вимірюється в грошових або натуральних вимірниках); соціально-економічний ефект – має комплексну природу сполучення економічної вигоди й соціальної стабільності та спокою; соціальний ефект – вид ефекту, який принципово не може бути перерахований в економічний, наприклад, щодо попередження соціального конфлікту [21].

Отже, з огляду на вищезазначене справедливим буде висновок, що оцінювання ефективності менеджменту суб'єкта господарювання повинно виконуватися щонайменше з використанням двох вимірників – економічного й соціального, що підтверджується результатами дослідження чисельної кількості науковців [4; 6; 10; 15; 18].

Метою статті є оцінка ефективності системи менеджменту аграрного закладу освіти на основі використання економічних показників його діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема виживання не обминула й відомий у нашій країні Липковатівський аграрний коледж. Це один із найстаріших навчальних закладів України – початок його функціонування датується 1936 роком. Коледж належить до закладів освіти, які мають потужну виробничу базу, що використовується для навчання майбутніх фахівців для сільського господарства.

У 2009 р. на базі виробничого підрозділу Липковатівського аграрного коледжу створено навчально-практичний центр (НПЦ ЛАК), метою якого є надання здобувачам освіти можливостей проходити в процесі навчання виробничу практику. У користуванні центру є 4884 га землі, серед яких орна становить 3647 га. Крім того, на цей момент часу коледж має 500 голів свиней і 500 голів великої рогатої худоби. Матеріально-технічну базу науково-практичного центру становлять машинно-тракторний парк і майстерня.

Основним напрямом діяльності НПЦ ЛАК є надання населенню освітніх

послуг. Разом із цим коледж здійснює і сільськогосподарську діяльність – це: рослинництво – вирощування зернових і технічних культур, тваринництво, надання послуг у рослинництві й тваринництві, облаштування ландшафту. За цими видами діяльності в НПЦ ЛАК фахово відпрацьовані виробничі процеси.

Проте проблема формування належного рівня економічної стійкості та дальшого розвитку господарської діяльності все ж турбує керівництво закладу освіти, бо темпи зміни показника валової продукції за останні роки порівняно з 2006–2008 рр. мають тенденцію до зниження (табл. 1). Із цього приводу виникає багато ідей. Однак усі вони вимагають належного обґрунтування як в економічному, так і в технічному аспектах. З погляду автора, на цей момент часу для коледжу вельми привабливим питанням є розвиток ідеї виробництва соняшникової олії та дальшої переробки відходів відповідного виробництва (лушпиння насіння соняшника) у паливні брикети – екологічно чисте паливо для домогосподарств і котелень комунального господарства міст. Підстава для реалізації такої ідеї є. Надамо її короткий опис.

Таблиця 1

Виробництво валової продукції в НПЦ ЛАК, 2006–2016 рр.

Показники	Роки										
	2006	2007	темп зміни, %	2008	темп зміни, %	2009	темп зміни, %	2010	темп зміни, %	2011	темп зміни, %
Валова продукція, тис. грн	2634,7	3807,4	144,5	5170,0	135,8	3683,3	–28,8	2488,4	–32,4	4467,5	179,5
Валова продукція на одного працівника, грн	17334	35253	203,4	44956	127,5	32596	–27,5	22418	–31,2	43374	193,5

Продовження табл. 1

Показники	2012	темп зміни, %	2013	темп зміни, %	2014	темп зміни, %	2015	темп зміни, %	2016	темп зміни, %
Валова продукція, тис. грн	3078,3	–31,1	13873,3	450,7	14858,4	107,1	9355,9	–27,0	7554,2	–19,3
Валова продукція на одного працівника, грн	30478	–29,7	144513,0	474,2	145670	100,8	91725	–27,0	74794	–18,5

Джерело: складено автором.

Розвиваючи рослинництво, менеджмент коледжу приділяє певну увагу вирощуванню насіння соняшника. Залежно від погодних умов і насіннєвого матеріалу кожного року збирається врожай обсягом у сотні тонн (табл. 2). Так, найменший урожай був у 2015 р. (472 т), а найбільший – у 2011 р. (1259 т). Для підсобного господарства коледжу це достатні обсяги. Частину врожаю насіння зразу ж реалізують на ринку, а частину залишають на власні потреби. У найближчий час коледж не планує відмовлятися від вирощування насіння

соняшника, а навпаки – в перспективі є плани щодо нарощування обсягів його виробництва. І цьому є просте пояснення – рентабельність вирощування цієї культури досить висока – за період з 2006 р. до 2016 р. цей показник коливався від 64,4 % до 472,1 %. А за умови купівлі більш якісного насіннєвого матеріалу та запровадження ефективних технологій відтворення родючості земель рентабельність виробництва можна значно підвищити.

Таблиця 2

Показники діяльності НПЦ ЛАК щодо виробництва й реалізації насіння соняшника за 2006–2016 рр.

Показники	Роки										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Обсяг виробництва, т	499	773	1126	1015	1122	1259	828	1532	1158	472	738
Обсяг реалізації, т	468	616	667	930	1287	707	1170	761	1050	785	390
Середня ціна реалізації, грн/ц	92,68	224,85	136,04	178,98	288,60	377,00	333,40	295,00	292,00	572,95	984,14
Рівень рентабельності, %	64,4	304,2	86,0	107,3	433,8	472,1	288,4	205,0	115,4	231,6	453,9

Джерело: складено автором.

З огляду на перспективи розвитку виробничої діяльності коледжу та на статистичну інформацію, що наведена в табл. 2, можна констатувати, що вирощування насіння соняшника є для коледжу доволі високорентабельним виробництвом. Проте для коледжу не всі можливості ще вичерпані із цією культурою.

Зважаючи на фінансовий стан закладу освіти, можна констатувати, що в нього є реальна можливість розширення виробничої діяльності. На цей момент часу для коледжу є всі підстави диверсифікувати свою діяльність у сферу виробництва з насіння соняшника олії, а з відходів цього виробництва (лушпиння з насіння й інші відходи) – паливних брикетів. Як перший, так і другий напрям, є дуже цікавим і привабливим для закладу освіти. Позитивний ефект цих напрямів криється в такому.

За умови виготовлення соняшникової олії після закінчення процесу віджимання соняшника в якості виробничих відходів утворюються макуха та лушпиння. Останнє може бути піддано дальшій утилізації – переробці у вторинну продукцію, тобто паливні брикети. А макуха, своєю чергою, буде використана як корм тваринам. Таким чином, із однієї тонни соняшника з умістом олії в насінні 44,7 % можна отримати достатній обсяг високоякісної олії та макухи (табл. 3), а з відходів виробничого процесу – лушпиння, – виробити паливні брикети, попит на які в Україні з кожним роком зростає.

З огляду на 2016 р., коли було зібрано 738 т соняшникового насіння, можливість вироблення з нього вказаних вище продуктів становила: олії – 311,5 т, макухи – 262,4 т і паливних брикетів більш ніж 100 т (з урахуванням втрати вологи під час їхнього виробництва).

А тепер, зважаючи на наявні ціни на реалізацію на внутрішньому ринку

олії соняшникової, макухи та паливних брикетів і відповідні економічні розрахунки ймовірної вигоди від реалізації запропонованих заходів, можна зробити висновок про доцільність організації в НППЦ ЛАК виробництва олії та паливних брикетів.

Таблиця 3

**Основні продукти переробки 1 тонни насіння соняшника
(середні показники)**

Найменування	Вихід продукції, %	Вихід продукції, кг
Олія	42,21	422,21
Макуха	35,55	355,55
Лушпиння (лузга)	17,04	170,04
Сміття	0,81	8,10
Втрата вологи	4,39	-
Всього	100,00	-

Джерело: складено автором.

Специфіка господарської діяльності певним чином впливає на загальний результат господарювання підприємства будь-якої галузі. Цей вплив має дуалістичний характер: з одного боку, в сучасних ринкових умовах розвиток підприємства неможливий без модернізації системи менеджменту, а з іншого, – реорганізація управлінських структур і запровадження нових інструментів менеджменту на практиці призводить до значних додаткових грошових витрат, що, як наслідок, може викликати погіршення фінансового стану та рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання. Однак, як уважають автори численних наукових публікацій, здатність підприємства до швидкого реагування на ринкові флуктуації формується завдяки всебічній гнучкості, адаптивності й оперативності системи менеджменту, що надає йому вагомих конкурентних переваг для досягнення визначених цілей [5; 7; 15–17; 18; 19–21; 22–25].

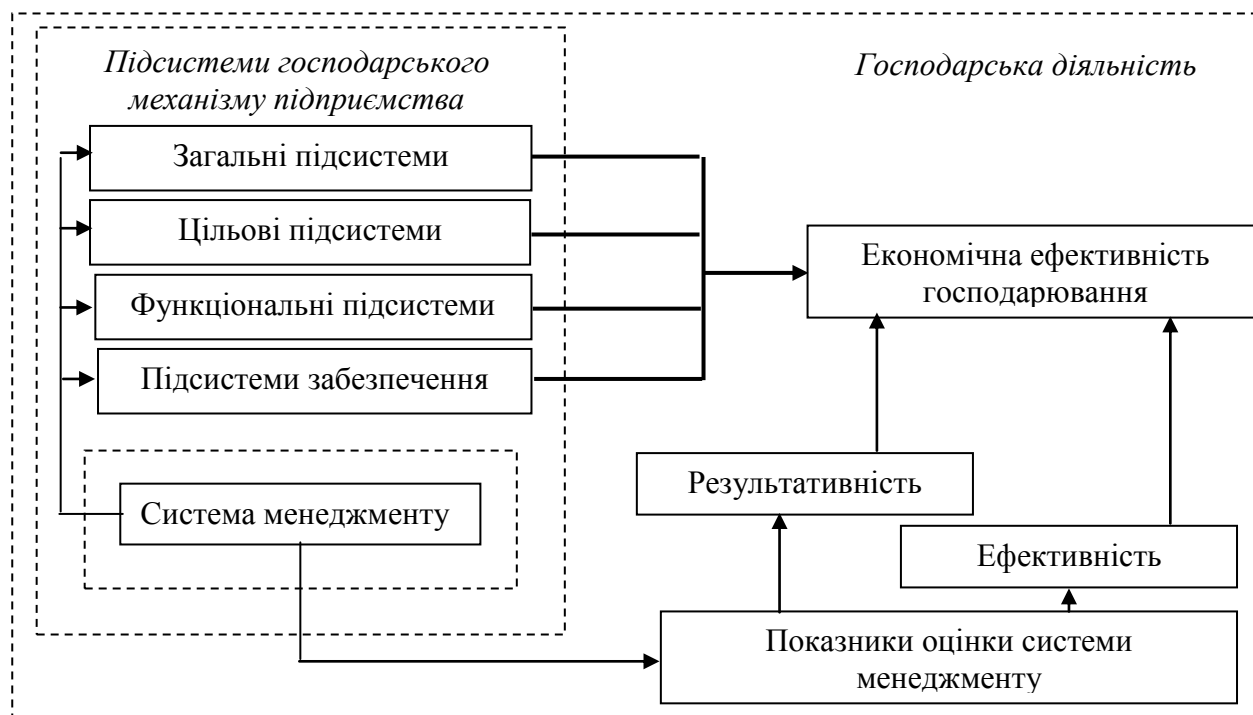
Практикою доведено, що система менеджменту істотно впливає на економічну ефективність господарювання підприємств, сприяючи повному розкриттю їхнього потенціалу й одержання значного фінансового результату. Гіпотетично це можна продемонструвати схемою, що ілюструє зв'язок між системою менеджменту й ефективністю господарювання підприємства (рис. 1).

Описані можливості розвитку НППЦ ЛАК варто підкріпити результатами економічної оцінки ефективності менеджменту останнього.

У нашому випадку економічну оцінку ефективності менеджменту зведемо до ґрунтового аналізу таких вимірників як річний фонд оплати праці, обсяг реалізації продукції, прибуток і рівень рентабельності (табл. 4 і 5).

Статистичні дані, що наведені в табл. 4, свідчать про доволі прийнятний рівень ефективності менеджменту. Так, незважаючи на зниження за останні роки показників валової продукції загалом і на одного працівника (див. табл. 1), річний фонд оплати праці й середньорічна оплата праці одного працівника щорічно зростали. Наприклад, темпи їхнього зростання в середньому з 2013 до 2016 рр. становили 113,2 % і 149,9 %, відповідно. Це свідчить про те, що в

системі менеджменту НПЦ ЛАК функція мотивації є однією із пріоритетних. До речі, цей ефект має позитивний вплив і на соціальний ефект від управлінських дій.

Рис. 1. Вплив менеджменту на економічну ефективність господарювання підприємства

Джерело: розроблено автором.

Позитивною ознакою ефективності менеджменту НПЦ ЛАК є фактичне щорічне зростання показників реалізації продукції. Це зумовлено перш за все чіткою орієнтацією на визначений сегмент ринку й підтримку іміджу. Це також позитивно характеризує систему менеджменту закладу освіти.

Раніше зазначено, що прибуток і рентабельність є важливими показниками оцінки ефективності менеджменту. З огляду на аналіз зміни цих показників за період з 2006 р. до 2016 р. (табл. 5) можна констатувати, що прибуток, за виключенням 2010 і 2012 рр., мав тенденцію до зростання. Своєю ж чергою, рівень рентабельності (також за виключенням 2010 і 2012 рр.) не знижувався менше 22 %, а у 2015 р. він досяг рівня 51,3 %, у 2016 р. – 38,1 %. Ця оцінка економічних вимірників діяльності НПЦ ЛАК, хоча з певним рівнем суб'єктивності, але все ж свідчить про належну ефективність менеджменту.

Одержані результати дослідження, які викладені вище, надають можливість стверджувати, що використання економічної оцінки системи менеджменту є корисним не тільки для оцінювання управлінських рішень, але й для розроблення оперативних заходів щодо коригування стратегії розвитку суб'єкта господарювання. І, насамкінець, система менеджменту будь-якого підприємства повинна підлягати моніторингу з боку вищого керівництва, де економічна оцінка ефективності останнього буде відігравати ключову роль.

Таблиця 4

Динаміка оплати праці робітників і реалізації продукції за 2006–2016 рр.

Показники	Роки										
	2006	2007	темп змін, %	2008	темп змін, %	2009	темп змін, %	2010	темп змін, %	2011	темп змін, %
Річний фонд оплати праці, тис. грн	1062,3	910,3	-14,3	1426,9	156,8	1593,4	111,7	1766,6	110,9	2273,0	128,7
Середньорічна оплата праці одного працівника, грн	6988,0	8429,0	120,6	12408,0	147,2	14100,0	113,6	15915,0	112,9	22068,0	138,7
Реалізація продукції, тис. грн, у т.ч.:	3564,8	4866,6	136,6	5277,4	108,4	5295,0	100,3	6323,7	119,4	7714,0	122,0
- рослинництва	1811,6	3165,9	174,8	3299,6	104,2	3887,0	117,8	3931,9	101,2	5535,0	140,8
- тваринництва	1335,3	1341,0	100,4	1703,2	127,0	1257,0	-26,2	2128,1	169,3	1756,0	-17,5

Продовження табл. 4

Показники	2012	темп змін, %	2013	темп змін, %	2014	темп змін, %	2015	темп змін, %	2016	темп змін, %
Річний фонд оплати праці, тис. грн	2267,6	-0,24	2564,9	113,1	3142,0	115,11	3617,0	115,1	3965,7	109,6
Середньорічна оплата праці одного працівника, грн	22451,0	101,73	26717,0	119,0	30808,0	153,3	35460,0	115,1	39264,0	110,7
Реалізація продукції, тис. грн, у т.ч.:	9384,6	121,7	10125,0	107,9	15582,0	153,9	14069,0	-9,8	17959,0	127,6
- рослинництва	7114,2	128,5	7772,0	109,2	12874,0	-15,0	10940,0	-17,4	10014,0	-8,5
- тваринництва	1885,2	107,4	2109,0	111,8	2345,0	111,2	2844,0	121,3	3521,0	123,8

Джерело: складено автором.

Таблиця 5

Динаміка показників прибутку та рівня рентабельності за 2006–2016 рр.

Показники	Роки										
	2006	2007	зміна до попереднього року, разів	2008	зміна до попереднього року, разів	2009	зміна до попереднього року, разів	2010	зміна до попереднього року, разів	2011	зміна до попереднього року, разів
Прибуток, тис. грн	50,6	593,6	11,7	1016,2	1,7	1020,0	1,0	120,0	-8,5	1504,0	12,5
Рівень рентабельності, %	1,7	22,0	12,9	25,6	1,2	28,0	1,1	2,2	-12,7	23,7	10,7

Продовження табл. 5

Показники	Роки									
	2012	зміна до попереднього року, разів	2013	зміна до попереднього року, разів	2014	зміна до попереднього року, разів	2015	зміна до попереднього року, разів	2016	зміна до попереднього року, разів
Прибуток, тис. грн	1055,0	−1,4	1554,0	1,2	1803,0	1,2	2335,0	1,3	2439,0	1,1
Рівень рентабельності, %	22,3	1,1	24,3	1,1	26,3	1,1	51,3	1,9	38,1	−1,3

Джерело: складено автором.

Висновки. 1. На основі виконаного дослідження, можна зазначити, що на цей момент часу серед дослідників немає єдиного науково обґрунтованого погляду щодо визначення поняття «ефективність менеджменту». Це є основним чинником відсутності загальноприйнятої методики оцінки ефективності системи менеджменту суб'єктів господарювання.

2. Наведені результати дослідження можуть бути визнані початковою інформацією для обґрунтування можливого напрямку дальшого розвитку підприємницької діяльності Липковатівського аграрного коледжу, а саме виробництва олії соняшникової та паливних брикетів.

3. Виконана економічна оцінка системи менеджменту досліджуваного суб'єкта господарювання з використанням основних економічних показників діяльності підтвердила достатній рівень її ефективності й спроможності результативно управляти виробничо-господарським процесом.

4. Перспективні дослідження системи менеджменту суб'єктів господарювання доцільно присвятити оцінюванню її ефективності із використанням «соціального вимірника». Водночас слід указати, що обґрунтованість такої оцінки залежить, насамперед, від визначеності в питанні фахового формування належного переліку системи показників, що розкривають соціальний аспект ефективності менеджменту сучасних підприємств.

Список використаних джерел

1. Власюк Т. М. Стан і тенденції трансформації вищої освіти України. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5187>.

2. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537>.

3. Соболева Т. О. Науково-освітні чинники формування конкурентоспроможності України. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/29914/1/33_256-265.pdf.

4. Кузнецова В. А., Магомедалиева О. В. Социально-психологические аспекты менеджмента. Орел: Орел. ГТУ, 2008. 89 с.

5. Мотышина М. С., Князев С. В. Оценка эффективности менеджмента. *Проблемы современной экономики*. 2010. № 4(36). С. 36–45.

6. Пример отчета по оценке организационной структуры. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2010_1/files/EC110_43.pdf.

7. Сапрыкина Т. В. К вопросу об оценке эффективности управления организацией. *Вестник Белгородского ун-та кооперации, экономики и права*. 2009. № 4. Ч. 2. С. 294–298.

8. Смирнов С. В., Поташева Г. А. Оценка эффективности организационных структур систем управления предприятием и их потенциал. *Вестник ВГУ*. 2007. № 2. С. 75–78.

9. Шульга Е. В., Шульга В. И. Сравнительный анализ различных подходов к измерению и оценке эффективности менеджмента. *Новая наука: проблемы и перспективы*. 2016. № 10–1. С. 213–220.

10. Щетинина Е. Д., Сапрыкина Т. В. Потребительская лояльность как критерий эффективности менеджмента. *Белгородский экономический вестник*. 2015. № 1(77). С. 51–55.
11. Agasisti T. Management of Higher Education Institutions and the Evaluation of their Efficiency and Performance. *Tertiary Education and Management*. 2017. Vol. 23. No. 3. Pp. 187–190. <https://doi.org/10.1080/13583883.2017.1336250>.
12. De Witte K., López-Torres L. Efficiency in education: A review of literature and a way forward. *Journal of the Operational Research Society*. 2017. Vol. 68. Is. 4. Pp. 339–363. <https://doi.org/10.1057/jors.2015.92>.
13. Cornali F. Effectiveness and efficiency of educational measures: evaluation practices, indicators and rhetoric. *Sociology Mind*. 2012. Vol. 2. No. 3. Pp. 255–260.
14. Степанов О. В. Степанов А. В. О терминологии и процессном подходе. *Стандарты и качество*. 2007. № 1. С. 84–88.
15. Демина Ю. В. Эффективность менеджмента и пути ее повышения. *Современные научные исследования и инновации*. 2011. № 4. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2011/08/1710>.
16. Лафта Дж. К. Современная концепция эффективности менеджмента организации: дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.05. Москва, 2000. 308 с.
17. Дмитриева Ю. В. Критерии оценки эффективности управленческой деятельности промышленного предприятия. *Вестник Саратовского гос. соц.-эконом. ун-та*. 2012. № 5(44). С. 111–114.
18. Иванов А. П. Менеджмент. СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2002. 440 с.
19. Карамулдина А. А. Эффективность менеджмента на предприятии. *Вестник Калмыцкого ун-та*. 2014. № 2(22). С. 68–71.
20. Кылосова В. В. Методы оценки эффективности менеджмента. *Современные тенденции развития наук и технологий*. 2015. № 9–7. С. 88–90.
21. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: пер с англ. Москва: Дело, 2004. 720 с.
22. Zajarskas R., Ruževičius J. Evaluation of the effectiveness of the quality management system of the service enterprise. *Ekonomika ir vadyba*. 2010. № 15. Pp. 857–864.
23. Nail N., Badrtdinova D., Gorobetsb V. Evaluation of the Effectiveness of Management Development Institutions of Higher Education on the Basis of the Factor and Criterion Model. *International journal of environmental & science education*. 2016. Vol. 11. Pp. 12167–12182.
24. Ruževičius J., Adomaitien R., Sirvidaitė J. Motivation and efficiency of quality management systems implementation: a study of Lithuanian organizations. *Total quality management & business excellence*. 2004. № 15(2). Pp. 173–189. <https://doi.org/10.1080/1478336032000149018>.
25. Svirina A. Measuring Company Management Efficiency: The Case of Real Sector of Economy. *Journal of Business and Economics*. 2013. Vol. 4. No. 1. Pp. 13–31.

References

1. Vlasyuk, T. M. (2016), The state and trends of the transformation of higher education in Ukraine. *Efektivna ekonomika*, no. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5187>.
2. *Hlobalni tendentsii i problemy rozvytku osvity: naslidky dlia Ukrainy. Analitychna zapyska* [Global Trends and Problems of Education Development: Implications for Ukraine. Analytical note], available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537>.
3. Sobolieva, T. O. (2015), Scientific and educational factors forming competitiveness of Ukraine, available at: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/29914/1/33_256-265.pdf.
4. Kuznetsova, V. A. and Magomedova, O. V. (2008), *Sotsialno-psikhologicheskie aspekty menedjmenta* [Socio-psychological aspects of management], GTU, Orel, Russia.
5. Motychyna, M. S. and Knyazev, S. V. (2010), Evaluation of management effectiveness. *Problemy sovremennoy ekonomiki*, no. 4(36), pp. 36–45.
6. *Prymer otcheta po otsenke orhanyzatsyonnoi struktury* [Sample organizational assessment report], available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2010_1/files/EC110_43.pdf.
7. Saprukina, T. V. (2009), On the issue of evaluating the effectiveness of the management of the organization. *Herald of the Belgorod University of Cooperation, Economics and Law*, no. 4, part 2, pp. 294–298.
8. Smirnov, S. V. and Potacheva, G. A. (2007), Evaluation of the effectiveness of organizational structures of enterprise management systems and their potential. *Vestnik VGU*, no. 2, pp. 75–78.
9. Chylga, E. V. and Chylga, V. I. (2016), Comparative analysis of various approaches to measuring and evaluating the effectiveness of management. *Novaya nauka: problemy i perspektivy*, no. 10–1, pp. 213–220.
10. Shchetinina, E. D. and Saprukina, T. V. (2015), Consumer loyalty as a criterion of management effectiveness. *Belgorodskiy ekonomicheskij vestnik*, no. 1(77), pp. 51–55.
11. Agasisti, T. (2017), Management of Higher Education Institutions and the Evaluation of their Efficiency and Performance. *Tertiary Education and Management*, vol. 23, no. 3, pp. 187–190. <https://doi.org/10.1080/13583883.2017.1336250>.
12. De Witte, K. and López-Torres, L. (2017), Efficiency in education: A review of literature and a way forward. *Journal of the Operational Research Society*, vol. 68, is. 4, pp. 339–363. <https://doi.org/10.1057/jors.2015.92>.
13. Cornali, F. (2012), Effectiveness and efficiency of educational measures: evaluation practices, indicators and rhetoric. *Sociology Mind*, vol. 2, no. 3, pp. 255–260.
14. Stepanov, O. V. and Stepanov, A. V. (2007), About terminology and process approach. *Standarty i kachestvo*, no. 1, pp. 84–88.
15. Demina, Yu. V. (2011), Management effectiveness and ways to improve.

Sovremennye nauchnye issledovaniya i innovatsiyi, no. 4, available at: <http://web.snauka.ru/issues/2011/08/1710>.

16. Lafta, J. K. (2000), The modern concept of the effectiveness of the management of the organization, DrS Thesis, Economics and national economy management, Moscow, Russia.

17. Dmitrieva, Yu. V. (2012), Criteria of efficiency assessment of industrial enterprise management. *Vestnik Saratovskogo gos. sots-ekonom. un-ta*, no. 5(44), pp. 111–114.

18. Ivanov, A. P. (2002), *Menedzhment* [Management], Izd-vo Mikhayilova V. A., SPB, Russia.

19. Karamuldina, A. A. (2014), Efficiency of management at the enterprise. *Vestnik Kalmytskogo un-ta*, № 2(22), pp. 68–71.

20. Kylosova, V. V. (2015), Methods for evaluating the effectiveness of management. *Sovremennye tendentsiyi razvitiya nauk i tekhnologii*, no. 9–7, pp. 88–90.

21. Meskon, M., Albert, M. and Khedouri, F. (2004), *Osnovy menedjmenta* [Fundamentals of Management], Delo, Moscow, Russia.

22. Zajarskas, R. and Ruževičius, J. (2010), Evaluation of the effectiveness of the quality management system of the service enterprise. *Ekonomika ir vadyba*, no. 15, pp. 857–864.

23. Nail, N., Badrtdinova, D. and Gorobetsb, V. (2016), Evaluation of the Effectiveness of Management Development Institutions of Higher Education on the Basis of the Factor and Criterion Model. *International journal of environmental & science education*, vol. 11, pp. 12167–12182.

24. Ruževičius, J., Adomaitienė, R. and Sirvidaitė, J. (2004), Motivation and efficiency of quality management systems implementation: a study of Lithuanian organizations. *Total quality management & business excellence*, no. 15(2), pp. 173–189. <https://doi.org/10.1080/1478336032000149018>.

25. Svirina, A. (2013), Measuring Company Management Efficiency: The Case of Real Sector of Economy. *Journal of Business and Economics*, vol. 4, no. 1, pp. 13–31.

How to cite this article? Як цитувати цю статтю?

Стиль – ДСТУ:

Сумець О. Економічна оцінка ефективності системи менеджменту аграрного закладу освіти. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2019. Vol. 5. No. 2. Pp. 141–154. URL: <http://are-journal.com>.

Style – Harvard:

Sumets, A. (2019), Economic evaluation of management system effectiveness at the agrarian educational institution. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 5, no. 2, pp. 141–154, available at: <http://are-journal.com>.